

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

07.10.2026, 13.39 - 07.10.2026, 15.44

1. Lausuntoa antavan rooli *

Organisaation puolesta, organisaation nimi:

Invalidiliitto

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etunimi	Hilkka
Sukunimi	Lahti
Sähköposti	hilkka.lahti@invalidiliitto.fi

3.

1. Tavoitteet ja toimenpiteet kotiin annettavissa palveluissa

Omaishoidon tuen leikkaukset tulevat väijäämättä vaikuttamaan vammaisten henkilöiden asumisen, palvelujen ja hoidon järjestämiseen. Päättös lisää toteutuessaan asumispalvelujen ja muiden palvelujen tarvetta, puhumattakaan inhimillisistä vaikutuksista.

Asumispalvelujen monipuolistaminen palvelee vammaisia asiakkaita, mutta sen kehittäminen ei tapahdu hetkessä.

Asumispalveluja järjestettäessä tulee ottaa huomioon yleiset asumisen vaatimukset ja asukkaiden perusoikeudet, kuten oikeus valita asuinmuotonsa ja asuinpaikkansa.

Asumispalveluissa kuntapohjaisuudesta luopuminen voi tarkoittaa sitä, että vammaisen henkilö joutuu asumaan kauas läheisistään. Toisaalta pienellä paikkakunnalla ei aina asu kovin monta esimerkiksi kehitysvammaista tai vammaista nuorta, eikä heille löydy silloin omalta paikkakunnalta sopivaa asuinpaikkaa. Työ, opinnot, elämäntyyli ja harrastukset vaikuttavat siihen, minkälaisessa paikassa haluamme asua.

Kotiin annettavat palvelut eivät saa syrjäyttää vammaispalvelulain mukaisia palveluja kuten henkilökohtaista apua silloin, kun se on vammaisen henkilön tarpeen mukainen palvelu. Kotihoito tarjoaa hoivaa ja huolenpitoa, henkilökohtainen apu tarjoaa apua ja tukea, jonka vammaisen henkilö itse määrittelee.

Vaikka henkilökohtainen apu pääsääntöisesti järjestettäisiin työnantajamallilla, muitakin vaihtoehtoja pitää olla tarjolla.

Palvelusetelin arvo pitää olla riittävä palvelun hankkimiseen.

2. Tavoitteet ja toimenpiteet sosiaali- ja terveyskeskusten palveluissa

Vammaiset henkilöt käyttävät kaikkia hyvinvointialueen tarjoamia palveluja. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut pitää olla saavutettavia ja esteettömiä, ja siellä pitää olla asiantuntemusta myös vammaisten ihmisten terveydestä ja hoidosta ja niistä erityiskysymyksistä, joita hän saattaa kohdata elämän eri vaiheissa.

Terveydenhuollon palveluissa pitää varmistaa, että esimerkiksi tutkimus- ja hoitolaitteet ovat esteettömiä.

Digitaaliset palvelut sopivat monelle vammaiselle henkilölle ja mutta niiden kehittämisessä pitää ottaa huomioon helppokäyttöisyys, vrt. toimintakyvyn haasteet.

Esteettömyydestä ja saavutettavuudesta hyötyvät kaikki alueen asukkaat, ennen kaikkea ikäihmiset ja lapsiperheet.

3. Tavoitteet ja toimenpiteet yhteisissä palveluissa

Palveluverkon harveneminen ja puuttuvat lähipalvelut saattavat haastaa vammaisen henkilön pääsyä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Liikkuvia palveluja on hyvä kehittää, jotta palvelut tavoittavat myös syrjässä asuvat, mutta niissäkin pitää ottaa huomioon esteettömyys ja saavutettavuus. Liikkuviin palveluihin pitää päästä myös apuvälineitä käyttävien, ja asia pitää ottaa huomioon jo liikkuvia palveluja suunniteltaessa.

Kun toimintakeskuksia lakkautetaan ja yhdistetään, työ- ja päivätoimintaan osallistuvien matkat pitenevät ja päville tulee lisää pituutta. Jos asiakas ei saa liikkumisen tukea, matkojen piteneminen voi olla myös kustannuskysymys. Työosuusraha

on ainoa korvaus tehdystä työstä, ja työstä on saatava edes jonkinlainen korvaus.

Vammaisten ihmisten arkea tukevia palveluita ovat kuntoutus ja apuvälinepalvelut. Näistä esimerkiksi yksilöllisesti valitut liikkumisen apuvälineet ovat monelle tärkeitä. Apuvälineitä pitäisi tarjota yksilöllisen tarpeen mukaan, eikä kriteereihin saa vaikuttaa esimerkiksi ikä.

Digitaaliset palvelut eivät voi olla ainoa vaihtoehto palvelun hankkimiseen, esimerkiksi ajanvaraukseen.

4. Sote-järjestämissuunnitelman taloudelliset vaikutukset

Vammaiset ihmiset ovat usein pitkäaikaisesti, osa jopa elämänmittaisesti riippuvaisia palvelujärjestelmästä ja viranomaispäätöksistä. Tämän vuoksi he ovat kansalaisina myös erityisen haavoittuvassa asemassa ja riippuvaisia palvelujärjestelmän toimivuudesta.

Vammaispalvelut ovat välttämättömiä vammaisille ja toimintaesteisille ihmisille, jotta heidän osallisuutensa ja perusoikeutensa toteutuvat yhdenvertaisesti. Niukassakin taloustilanteessa on huolehdittava palveluista, jotka auttavat vammaista ihmistä elämään yhdenvertaista ja mahdollisimman itsenäistä arkea suhteessa vammattomiin. Vaikka lait turvaavat muodollisesti vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden ja perusoikeudet, voivat aliresursointi ja tiedon puute johtaa siihen, että ne eivät tosiasiaassa toteudu. Toisaalta riittämättömät palvelut saattavat näkyä muualla palvelujärjestelmässä, kuten päivystyksessä ja ensihoidossa.

Hyvinvointialueiden rahoitus ei näytä riittävän kaikkiin niihin asioihin, joista alueen tulisi huolehtia. Liikkumisen tuki, henkilökohtainen apu ja muut vammaispalvelut eivät ole luksusta tai yllisyyttä, vaan edellytys arjen sujumiselle.

Resurssien vähetessä ja asenteiden koventuessa on elintärkeää, että päättäjät ja viranhaltijat ymmärtävät palveluiden ja tukitoimien merkityksen vammaisille ihmisille.

5. Muut kommentit ja näkemykset

Suomessa voimassa oleva YK:n vammaisyleissopimus on osa velvoittavaa lainsäädäntöämme. Sopimuksen läpileikkaavina ja päätöksentekoa myös hyvinvointialueilla ohjaavina teemoina ovat esteettömyys, yhdenvertaisuus ja vammaisten ihmisten osallisuus.

Kaikkia hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita on järjestettävä ja tarjottava yhdenvertaisesti ja esteettömästi vammaisille ihmisille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tulee tehdä tiivistä yhteistyötä toimivien palvelukokonaisuuksien varmistamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä ja sen kehittämisellä palveluiden päällekkäinen tarjoaminen vähenee ja työnjako eri ammattilaisten välillä selkeytyy. Toimiva palveluprosessi sosiaali- ja terveydenhuollon välillä sisältää tapoja monialaisen tuen tarpeessa olevien ihmisten tunnistamiseen, palvelutarpeen arviointiin ja yhteistyön toteuttamiseen myös perustason sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Vammaisen henkilön osallisuus palveluprosessissa tulee toteutua. Vammaisille ihmisille kuuluvaan itsemääräämisoikeuteen sisältyy vapaus tehdä omat valintansa. Palvelujen järjestäjän on huolehdittava siitä, että asiakkaan etu, itsemääräämisoikeus ja osallisuus toteutuvat yhdenvertaisesti palveluissa niiden tuottajasta tai toteuttamistavasta riippumatta.